

IVAN BAKMAZ

**(Zagreb, 8. siječnja 1941.
– Zagreb, 11. srpnja 2014.)**

U Zagrebu je 11. srpnja 2014. godine preminuo Ivan Bakmaz, hrvatski dramski pisac, znanstvenik, naš dragi kolega i prijatelj. Obitelj, prijatelji i kolege na vječni su ga počinak ispratili 15. srpnja na Mirogoju.

Ivan Bakmaz rodio se 8. siječnja 1941. godine u Zagrebu. Diplomirao je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu južnoslavensku filologiju i psihologiju. Na istome je Fakultetu 1979. godine magistrirao radom o najstarijem razdoblju hrvatskoga glagoljskoga tiskarstva (*Prvo razdoblje hrvatskoglagoljskoga tiskarstva – analiza grafije*). Najveći dio radnoga vijeka proveo je u Staroslavenskom institutu u Zagrebu u kojem je radio do umirovljenja 2007. godine.

Šira ga javnost ponajviše poznaje kao popularnoga i često izvođenoga dramskoga pisca, autora četrdesetak drama, radio-drama, dramskih i lutkarskih tekstova za djecu. Sedamdesetih i osamdesetih godina 20. stoljeća pripadao je skupini najizvođenijih dramskih pisaca u Zagrebu (Hrvatsko narodno kazalište, Gradsko dramsko kazalište Gavella, Zagrebačko kazalište mladih, Zagrebačko kazalište lutaka), a njegove su drame i radio-drame doživjele brojne radijske i televizijske izvedbe. Više njegovih drama praižvedeno je u Hrvatskom narodnom kazalištu u Varaždinu, te u Virovitici i Mostaru. Iznimno su popularne bile drame *Šimun Cirenac* (1977.), *Vježbe u Goethe-institutu* (1977.), *Jeronim i lav* (1979.), *Vjerodostojni doživljaji sa psima* (1981.), *Jahači apokalipse* (1982.), *Ispit iz hrvatske književnosti* (1982.), *Stepinac – glas u pustinji* (1992.). Među njegovim posljednjim

književnim tekstovima našao se i roman *Job*, objavljen 2006. godine. Pisao je prikaze i kritike u raznim publikacijama.

Kao znanstvenik, istraživač hrvatskoga glagoljaštva, Ivan Bakmaz najznačajniji je prinos dao proučavanju glagoljaškoga tiskarstva, te identificiranju i popisivanju biblijskih tekstova u glagoljskim liturgijskim kodeksima. Objavio je vrijedne radove o grafiji glagoljskih inkunabula i knjiga tiskanih u 16. stoljeću, značajnome poglavlju hrvatske kulture i književne baštine. Na istraživanje glagoljaškoga tiskarstva osobito ga je poticala akademkinja Anica Nazor. U radovima *Prvo razdoblje hrvatskoglagoljskoga tiskarstva (Analiza grafije)* i *Grafija najstarijih hrvatskoglagoljskih tiskanih knjiga*, koje je objavio u časopisu *Slovo* Staroslavenskoga instituta (*Slovo* 31, 1981.; 34, 1984.) istražio je te dao popis ligaturâ u glagoljskim inkunabulama: u *Prvotisku misala* (1483.), *Prvotisku brevijara* (1491.), *Baromićeveu brevijaru* (1493.), *Senjskome misalu* (1494.) te u izdanju Kožičićeva *Bukvara* (1530.). Osobitu je pozornost posvetio istraživanju fenomena lomljenih ligatura, posebne tehnike slaganja ligatura u kojoj se punim slovima dodaju prepolovljena slova. Proučavanjem hrvatskih inkunabula, s naglaskom na istraživanju učestalosti i oblikovanja različitih ligaturnih kombinacija u glagoljskim knjigama, pokazao je kako grafija prvih glagoljskih tiskanih knjiga izmiče periodizacijskim shemama, točnije kako Baromićeva tehnika lomljenja ligatura s prijelaza iz 15. u 16. st. ne označava raskid s prijašnjom tehnikom u glagoljskim knjigama koje su tiskane u prvoj polovici 16. stoljeća. U glagoljskim knjigama koje je objavila Kožičićeva glagoljska tiskara utvrdio je povratak na tradicionalno, horizontalno i vertikalno oblikovanje ligatura. Objavio je i radove o velikanima glagoljskoga tiskarstva: o Blažu Baromiću u zborniku *Senjski glagoljaški krug 1248. – 1508.* (Zagreb, 1998.), te o Šimunu Kožičiću Benji u Zborniku radova posvećenu tiskaru Riječke glagoljske tiskare (Zagreb, 1991.).

Ivan Bakmaz ostavio je značajan prinos u radu na analitičkoj bibliografiji hrvatskih glagoljskih liturgijskih kodeksa. To je danas iznimno vrijedna bibliografska zbirka Staroslavenskoga instituta. Dugi niz godina, kao jedan od suradnika u institutskome znanstvenome projektu *Hrvatska i europska književnost srednjega vijeka* (pod vodstvom akademkinje Ivanke Petrović), pomno je iščitavao brojne glagoljske misale i brevijare identificirajući i popisujući sadržaj njihovih liturgijskih čitanja. Rezultati njegovih istraživanja

imaju višestruku vrijednost za hrvatsku književnu medievistiku, ponajviše što se tiče rekonstrukcije glagoljske Biblije na hrvatskom crkvenoslavenskom jeziku, koja, kao cjelovito djelo, nije sačuvana ni u jednom glagoljskom spomeniku. Svojim analitičkim pristupom nastojao je popisati što veći broj biblijskih i homiletskih tekstova, te tako dati što širu i jasniju sliku sadržaja srednjovjekovne hrvatske liturgijske baštine koja čuva prijevode biblijskih knjiga, homilija crkvenih otaca, himana, rituala i mnogih drugih tekstova. Posve predan tomu poslu, i nakon odlaska u mirovinu, nastavio je i završio analitičku bibliografiju hrvatskih glagoljskih misala i brevijara. Prigodom jednoga kasnijega posjeta kolegama u Institutu, vidjevši taj svoj dugogodišnji rad, koji je otvorio velike mogućnosti budućim istraživačima hrvatske glagoljske liturgijske književnosti, prenesen u digitalizirani oblik, skromno je rekao: »Sada vidim da se moj trud isplatio«. Cedulje ispisane njegovim krupnim, čitkim rukopisom koje se čuvaju u Staroslavenskom institutu najznačajnije je naslijede znanstvenika Ivana Bakmaza.

Radeći na analitičkoj bibliografiji hrvatskih glagoljskih brevijara objavljivao je rezultate svojega rada u nekoliko vrijednih studija. U studiji *Biblijska čitanja u hrvatskoglagojskim brevijarima* u zborniku *Glagoljica i hrvatski glagolizam* (2004.) opisao je hrvatskoglagojske brevijare s obzirom na pojavljivanje i duljinu nekih biblijskih poglavlja te dao tablični prikaz opsega odabranih biblijskih glava u svakom pojedinom brevijaru. Svoj posljednji znanstveni rad *Biblijska čitanja u hrvatskoglagojskim misalima* (*Slovo* 60, 2010.), u kojem je usporedio čitanja nekoliko glagoljskih misala (*I. vrbnički misal iz 1456.*, *II. vrbnički misal iz 1462.*, *Oxfordski misal Ms. Canon. Lit. 373 iz 15. st.*, *Oxfordski misal Ms. Canon. Lit. 349 iz 15. st.*) posvetio je svojoj dugogodišnjoj kolegici i dragoj prijateljici akademkinji Ivanki Petrović.

Biblijska tematika kojom se bavio nadahnula je i njegov književni dramski opus. Biblijski motivi često su mu kao simboli i metafore služili u propitivanju društveno-političke stvarnosti i moralnih pitanja suvremenoga doba. Ivan Bakmaz dobitnik je nagrade »Miroslav Krleža«, nagrade »Marin Držić«, Vjesnikove, te drugih nagrada i priznanja za dramska djela, a Hrvatsko društvo kazališnih kritičara i teatrologa proglasilo je njegovu dramu *Šimun Cirenac* 1978. godine najboljim hrvatskim dramskim djelom. Zbog velikoga doprinosa hrvatskoj kulturi odlikovan je i Redom Danice

hrvatske s likom Marka Marulića.

Ivan Bakmaz bio je drag i samozatajan čovjek koji se nikada nije hvalio svojim uspjesima na kazališnim daskama, niti je književnicima govorio o svojim znanstvenim dosezima. Uspomena na Ivana Bakmaza zauvijek će živjeti u njegovim radovima o hrvatskoj glagoljskoj baštini i u dramskim prizorima kojima je obogatio hrvatsku književnost, a svima koji su ga imali sreće poznavati u trajnom će sjećanju ostati njegov blagi osmijeh i veliko srce. Neka mu je vječna hvala i slava!

ANDREA RADOŠEVIĆ